



## Kraków – warto wiedzieć

## Śladami Czartoryskich

Kawiarnia Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności zaprasza na kolejne spotkanie. Dr hab. Janusz Pezda (Uniwersytet Jagielloński, Muzeum Narodowe w Krakowie) przedstawi wykład pod tytułem: „Polskie skarby w sercu Paryża”. Spotkanie odbędzie się w poniedziałek, 24 listopada 2014 roku o godz. 18.15 w Dużej Sali Akademii, ul. Sławkowska 17, I p. Wykład dotyczyć będzie Biblioteki Polskiej w Paryżu, założonej w 1838 roku, nad którą pieczę przejęła Akademia Umiejętności w 1893 roku.



Dr hab. Janusz Pezda  
w pracowni  
Archives Nationales  
w Fontainebleau

Fot. Zdzisław Pietrzyk

Dr hab. Janusz Pezda jest historykiem, pracownikiem Uniwersytetu Jagiellońskiego i Muzeum Narodowego. – *Interesują mnie losy rodziny Czartoryskich, jak i miejsc z nią związanych, w szerszym, wykraczającym poza XIX stulecie, horyzoncie czasowym. Z jednej strony próbuję opisać życie codzienne Czartoryskich, z drugiej staram się także pisać o ich zasługach powszechnie znanych, ale często niedocenianych* – mówi Janusz Pezda. – *Pośród tematów podejmowanych przeze mnie były losy rodziny Czartoryskich na początku ich pobytu we Francji, próby ratowania pozostawionych, a nieskonfiskowanych dóbr Czartoryskich w Galicji. Opisałem także dzieje rezydencji Czartoryskich w Paryżu – Hotelu Lambert, kupionego przez Annę z Zamoyskich Sapieżynę dla córki, Anny z Sapieżów Czartoryskiej, który stał się symbolem polskiej obecności nad Sekwaną.*

Spośród wszystkich instytucji szczególnie interesują go losy Biblioteki Polskiej w Paryżu i związane z nią dzieje Towarzystwa Literackiego i jego wydziałów, a później Towarzystwa Historyczno-Literackiego. Jest autorem dwóch katalogów zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki Polskiej w Paryżu, współautorem wydanego przewodnika po zbiorach rękopiśmiennych tej instytucji (*Przewodnik po zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki Polskiej w Paryżu*, Warszawa–Paryż 2001)

oraz kilku artykułów omawiających dzieje nadsekwańskiej Książnicy. Praca *Historia Biblioteki Polskiej w Paryżu w latach 1838–1893*, Kraków 2013, jest pewnym podsumowaniem dotychczas prowadzonych poszukiwań.

24 listopada 1838 Towarzystwo Literackie i jego Wydział Historyczny oraz Wydział Statystyczny wraz z Towarzystwem Pomocy Naukowej postanowiły połączyć zebrane przez siebie książki w jednym lokalu w Paryżu i utworzyć z nich bibliotekę, która jako własność narodowa miała po odzyskaniu przez Polskę niepodległości stać się początkiem zbiorów Biblioteki Narodowej. Zwieńczeniem wieloletnich starań było uroczyste otwarcie Biblioteki, które odbyło się 24 marca 1839 r., w rocznicę złożenia przez Tadeusza Kościuszkę przysięgi na Rynku krakowskim. Pod koniec lat 80. XIX w. rozpoczęły się rozmowy z Akademią Umiejętności w Krakowie w sprawie przejęcia opieki nad paryskimi zbiorami. W 1893 r. pieczę nad Biblioteką przejęła Akademia Umiejętności, tworząc przy Bibliotece swoją Stację Naukową.

– *Obok opisanie losów paryskiej biblioteki interesują mnie dzieje zbiorów Czartoryskich, a przede wszystkim Biblioteki XX. Czartoryskich. Trzeba pamiętać, że te dwie biblioteki (Biblioteka Polska w Paryżu i Biblioteka XX. Czartoryskich), które przez kilkanaście lat mieściły się w Paryżu obok siebie, są nierozłącznie związane. Ich zbiory często wzajemnie się uzupełniają, a niekiedy nawet niektóre spuścizny są sztucznie podzielone pomiędzy nimi. Przykładem mogą być spuścizny Juliana Ursyna Niemcewicza, Ludwika Bystrzonowskiego czy samych Czartoryskich* – przypomina dr Pezda.

W trakcie swojej pracy zawodowej w Bibliotece XX. Czartoryskich uporządkował zbiory tzw. Archiwum Domowego Czartoryskich oraz registraturę tejże Biblioteki. Wraz z Januszem Nowakiem scalił rozproszone dotąd zbiory w jeden ciąg sygnatur. Efektem tych prac jest obecnie liczący 2125 stron *Inwentarz rękopisów Biblioteki XX. Czartoryskich. Sygnatury 6000–13504*.

Prowadzone badania powiązane są z pracą nad porządkowaniem zbiorów i przygotowywaniem katalogów bibliotek, tak w Paryżu, jak i w Krakowie. Prace te pozwalają mu przygotować materiały do swoich badań, ale i ułatwiają pracę wszystkim zajmującym się badaniem naszej historii XIX wieku. Zajmuje się również porządkowaniem zbiorów rękopiśmiennych Muzeum Narodowego w Krakowie. Zbiory te, systematycznie powiększane, są na bieżąco inwentaryzowane i przygotowywane są ich katalogi. Dobeigają końca prace nad *Katalogiem rękopisów Czapskich w Muzeum Narodowym w Krakowie*, sygn. 575–605.

Dr Janusz Pezda był uczestnikiem projektów badawczych KBN na opracowanie zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki XX. Czartoryskich i Muzeum Narodowego w Krakowie. Obecnie kieruje projektem MNiSW w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki zatytułowanym: *Inwentaryzacja materiałów historycznych dotyczących emigracji polskiej w XIX wieku ze zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu i Towarzystwa Historyczno-Literackiego wraz z edycją źródłową wybranych materiałów*.